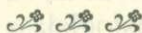

Ugy tudjuk, hogy a selmeczi főiskola a maga részéről e jogot kérelmezte; amint látjuk az osztrák példából, Ő Felsegén sem mulhatott a dolog, a magyar doktorátus tehát valahol utközben maradt le.

A doktorátus az erdészet terén a német birodalomban már régóta honos. Kifejezője annak, hogy ott a gazdasági tudományoknak az elvont tudományokkal való egyenjogúságát már teljesen elismerik s mint ilyen nincs mélyebb jelentőség nélkül. Az, aki a doktorátust megszerzi, bizonyítékát adja annak, hogy tudományát a főiskola elhagyása után is művelni, fejleszteni óhajtja. A haladás eszköze tehát és nem csupán az emberi hiúság megnyilvánulása, aminek talán első pillanatra feltűnhetik.

Önmagunkat kicsinyítjük, ha főiskolánk részére nem törekszünk e jogot a jövőre biztosítani.

Alsó erdészeti szakoktatásunk reformkérdései.

Irta: Kaán Károly.

Ugy látszik széles mederben indul meg az irodalmi vita alsó erdészeti szakoktatásunk reorganizációjának kérdése körül.

Mindenesetre örvendetes körülmény, hogy megfelelő színvonalon álló tárgyilagos polemia révén, a nyilvánosság előtt tisztul meg a nézet e fontos kérdésben. Örvendetes, mert mód nyílik mindenkinek hozzászólnia, mert alkalom adatik az erdőgazdaságot üzö közönségnek összehordania a mindennapos élet azon tapasztalatait, melyek e kérdés megvilágítására szolgálhatnak. Ez a magyar erdőgazdálkodáshoz fűzött fontos nemzetháztartási érdekeknek csakis javára válhatnak. Emellett hasznára lesz közvetve

az erdőgazdasági irodalomnak is, mely sajnós, éppen ebben a hazában oly keveseket számlál mivelői között.

Török Sándornak, a vadászerdei m. k. erdőőri szakiskola érdemes igazgatójának mindenestre csak hálásak lehetünk, hogy nyilvánosságra hozta azokat az adatokat, melyek az alsó erdészeti szakoktatás jelenéről teljesen tiszta képet nyújtanak. Hogy megismertette azokat a munkákat, melyeket az alsó erdészeti szakoktatás reorganizációja előkészítéséhez ezen szakoktatás mai mivelői eddig végeztek.

A legjobbaknak ismert célok biztosítása érdekében megnyilatkozó odaadó buzgalom és lelkesedés, ép úgy, mint az a tárgyilagos őszinte hang, mely ismertetésében lépten-nyomon megkapja a figyelme olvasót, tiszteletet és nagyrabecsülést érdemel.

Mindenestre elég tárgyat nyújtott a további polemiához, amint hogy érdekes kijelentései a vitában becses anyagul is szolgálnak és jogos számbavételt követelnek.

A polemia eredményére örvendetes jelként ítélem meg már is, hogy annak kezdetén Gálffy István hercegprimási főerdész személyében magánuradalmi erdőtiszt objektíve nyilvánított véleményét is olvashatjuk e tárgyban. Minden kérdésben, de főleg az alsó erdészeti szakoktatás reorganizációja tárgyában fölötte kívánatos, hogy a magánuradalmak erdőgazdaságát intéző kartársaink minél számosabban szóljanak a dologhoz, kívánatos, hogy megvilágítsák az ország erdőgazdaságának heterogen körülményei miatt kialakult azokat a helyi és különleges viszonyokat, amelyek szolgálatára nevelési rendszerünk megállapításában a lehetőség szerint kiterjeszkednünk kell.

Megfelel-e alsó erdészeti szakoktatásunk mai szervezetében a magyar erdőgazdálkodás jelen és a jövőhöz

kötött érdekeinek? E kérdés fölött a gyakorlati élet meghozta már pregnánsul *tagadó* ítéletét. Ezt az ítéletet csak szentesíti az oktatással foglalkozó tanári karnak férfiasan nyílt beismerése, mely Török Sándor értekezésében jut kifejezésre.

Megtudjuk ebből az értekezésből, hogy a „szakiskolákba bekerülő tanulóknak legalább 30—40%-a olyan elem, mely az erdőri szolgálatra nem alkalmas s így a gyakorlati szolgálatban megfelelő erdőrnek be nem válik“. Megtudjuk, hogy „a növendékeknek rendkívül primitív előképzettsége és különféle nemzetiségű nyelve folytán a tantárgyak előadására, betanítására több idő szükséges“. Hogy „van igen sok növendék, ki a bérjegyzékek összeállítását, daczára igen sokszori tanításnak, még II-od éves korában is csak segítséggel tudja elvégezni“.

Megtudjuk, hogy a kioktatásra alkalmas egyén „helyes irányban történő gyakorlati kiképzését“ sem lehet biztosítani, azt „a mostani rendszer mellett elérni nem lehet“, mert „leendő alkalmaztatásához szükséges gyakorlati dolgokból a szakiskolánál a jelenlegi szervezet mellett, kivéve a csemeteneveléssel egybekötött mindennemű munkákat, édes-keveset tud“. „Ennek azután rendkívüli szomorú következménye, hogy encyclopedikus ismeretei folytán proletárrá lesz.“

Megtudjuk továbbá, hogy a szakiskola vezetősége tul van halmozva a kopár fásításra szolgáló csemeték nagyban való termelése, szállítása körüli teendőkkal, kísérleti ügyekkel, stb a szakiskolához direkte nem tartozó dolgokkal oly mértékben, hogy a szakiskola igazgatója „sem vezetésre, sem a tanításra, sem önmagának a képzésére kellő gondot fordítani nem képes“. És megtudjuk végül, hogy a segédtanár, aki „néha alig pár hónapi gyakorlattal

biró fiatal ember, a legjobb igyekezete daczára is a gyakorlati oktatásnál boldogulni nem tud és ezáltal csak az intézmény szenved“.

Ezen és egyéb kinyilatkoztatások eléggé világosan mutatnak reá arra, hogy itt oly rendszerrel állunk szemben, mely gyökeres megváltoztatást igényel.

Török ezen ismertetéseiből a mai rendszer ellen nyilvánított észrevételünk teljes elismerését olvassuk ki. Megtudunk egyben sok olyat, ami a rendszer ellen felhozható érveket csak meggyarapítja.

Megerősít tehát Török a gyakorlati erdőgazdák körében már régóta, nap nap mellett megnyilvánuló és a magam részéről is vallott azon nézetben, hogy az adott körülmények között és a jó ügy érdekében nem lehet célunk a mai tarthatatlan rendszer foltozgatása, még ha az a legjobb szándékkal és a leghelyesebb értelemben is történik. Egy olyan rendszeré, amelyben az eddig nevelteket — s ezt Török is igazolja — a nagy kínálat daczára nem fogadta szívesen a magyar erdőgazdaság. Alig alkalmazta a kikerültek 50%-át s inkább maga nevelte az erdőőri szolgálatra hivatottakat. Amikor az iskolából kikerülnek, állás nélkül maradnak s a rendszer áldozatává lesznek.

Ez nem lehet célunk. Annál kevésbbé lehet indokolt, hogy a kifogásolt, de javítani szándékolt rendszer formái sikerének biztosítása érdekében az ilyen értelemben neveltek alkalmazását még általánosítsuk is, azt kötelezővé is tegyük az egész vonalon. Hogy kimondjuk, miszerint mindaz, akinek birtoka az erdőtörvény 17. §-a alá tartozik, csak ilyeneket alkalmazhat! Mikor ilyenekre, még ha kifogástalan lenne is a kiképezetésük, mindenütt és általánosítottan szükség nincs. Mikor e képességet és az annak arányában megnyilatkozó igényeket sokhelyütt és főleg községi bir-

tokon dotálni egyáltalán nem képesek. Másutt pedig és főleg akárhány magánbirtokon az „erdőőri“ alkalmaztatásnál így dotálni nem is kívánják és nem is fognák. Ez nem lehet célunk! Annál kevésbé járna sikerrel, ha mégis így cselekednénk.

Török Sándor barátom, aki e terv kivitelének hive, valószínűségi számítást tesz arra nézve, hogy a szakiskolában végzetek általánosított alkalmazása esetén hány szakiskolai növendékre lenne szükség az országban évenként.

Konstatálja ehhez, hogy az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó erdőbirtokon 4707 szakvizsgaköteles állás van. Kimondja azután e szám tudatában és minden indokolás nélkül, hogy annak 20%-a olyan állást tölt be, melyhez a szakvizsga szükségtelen. Leüti tehát e számból a 20%-ot, vagyis 1201-et és redukálja ennek alapján 3506-ra.

Hogy a magánbirtokon ennyivel redukálni lehetne az erdőőri létszámot, nem tudom, de hinni sem merem. Hogy a kir. kincstárnál nem lehet, állítani merem, mert tudom.

Pl. a besztérczebányai erdőigazgatóság kerületében, ahol átlag 1700 kat. hold erdő és 300 h. más terület esik egy védkerületre, a mai erdőőri létszám apasztását a Török javasolta módon és a gazdaság hátránya nélkül nem tehetnők. Még ezen létszám mellett is és annak daczára, hogy manapság a haszonfa vágások jelentékeny része terület szerint, tarvágás útján adatik el, s így az erdőhasználás jelentékenyebb részét a favásárló végezi, nyaranta legelőőröket, tűzőröket stb. kénytelen alkalmazni az erdőgazdaság, hogy az erdőőrnek segítségül adott ilyen egyénekkal az erdővédelem érdekeinek érvényt tudjon szerezni. Az erdőőrt ugyanis lekötik nem intenzív és évekig tartó szakiskolai kiképzést igénylő, de mégis hozzáértést, megfelelő értelmet és gya-

korlati ismeretet igénylő teendők, minők a magáneladásokkal kapcsolatos anyagkiszolgáltatás, a szolgalmak kielégítése, a tüzfatermelés, vágástisztítás stb. körüli teendő, a csemetekertek gondozása, határdombok felujtása stb.

Ha pedig a besztercebányai erdőigazgatóságnál nem lehet apasztanunk, sőt legutóbb is emelnünk kellett a létszámot, kérdem én, mint lehessen apasztani pl. a szászsebesi vágy orsovai erdőhivatalnál, ahol az erdőőri kerületek óriási kiterjedésűek?

Előbbi kerületben pl. a gotuli erdőgondnokság 24,000 kat. hold erdőbirtoka értesülésem szerint 5 védkerületre van osztva s így egy védkerületre 4800 kat. hold esik. Az orsovai erdőhivatalnál az ohababisztrai erdőgondnokság 62,000 kat. hold erdőbirtokán 8 erdőőr nyer alkalmazást s így egynek átlagos védkerülete 7750 kat. hold. Ha Török javaslata szerint 20%-kal apasztjuk az erdőőrök számát, a gotuli erdőgondnokságban egy védkerületre 6000, az ohababisztraiban 10.333 kat. hold esnék.

Akkora terület ez, mint a besztercebányai erdőigazgatóságban a nagyobb térfogatu erdőgondnokságoké. Tétélezzük fel már most azt a valószínűtlen esetet, hogy az ilyen tizezer holdas erdőkomplexumban használat nincs, vagy az lényegtelen; még akkor is lehetetlen térfogat az egy erdőőr részére. Ez a lehetetlen helyzet pedig a bármily extenzive eszközölt használatok kiterjesztése esetén a dolog természetéből folyólag fokozódnék.

Ezek előrebocsájtása után tisztelettel kérdem, hogy amikor a jövő terveiről van szó, s amikor a gazdaság fokozódó belterjességével kell számolnunk, gondolhatunk-e az erdőőri személyzet apasztására?

Meggyőződésemből eredőleg állítani merem, hogy nem tehetjük ezt a legextenzivebb gazdaságot üző erdőgond-

nokságoknál sem, hol a gazdaság fokozódó belterjességét az idők elég gyors haladásával a közelebbi jövőre feltételeznünk kell. És nem tehetjük olyan viszonyok között sem, mint a beszterczebányai erdőigazgatóságé, ahol a házilagos erdőgazdálkodás a jövő évtől kezdve számottevő szerepre jut, s így az erdőörök fokozottabb tevékenységét kívánja meg az erdőgazdaság.

És ha nem tehetjük a kir. kincstár birtokán, kérdem folytatólag, mint várhatjuk a törvény 17. §-a alá tartozó magánbirtokosoktól, hogy az állambirtokhoz hasonló esetekben nyilvánvaló érdekük ellen cselekedjenek. Ha pedig nem várhatjuk ezt, a dolgok természetéből is folyik, hogy nem tehetünk oly számításokat, melyek e be nem teljesedő várakozáson alapszanak.

Török kartársam ezen állításával szemben, ha nem is minden birtokra külön, de általánosítottan értve s a gazdaság fokozó belterjességére gondolva, még azt is joggal állíthatjuk, hogy a törvény 17. §-a alá tartozó birtokosok az erdőörök számát az idők haladtával *fokozni* és nem *apasztani* lesznek kénytelenek.

De nemcsak magán, hanem államgazdasági nézőpontok is követelnek itt figyelembevételt!

Amíg ugyanis az erdőtvény 17. §-a alá tartozó erdőbirtokok tulajdonosainak mezőgazdasági birtokain a mezőörök, vagy akár a tulajdonképpeni gazdasággal foglalkoztatott s az altiszti minőségnek megfelelő bármily czimzésű és bármily ténykedéssel megbizott mezőgazdasági alkalmazottak kötelező képesítését tudomásom szerint törvény ma sem szabályozza megfelelő mértékben, az erdőtvény sok jeles vivmányai között az elsőrendűek közé kell sorolnom, hogy a szakvizsga letételét tudta biztosítani az erdőöri teendőkre hivatott egyéneknél. Nevezetes viv-

mánynak tartom tehát, hogy az erdőgazdálkodás államháztartási fontosságának megfelelően, az erdészeti ismeretek bizonyos fokát kötelezővé tudta tenni a 17. §. alá tartozó erdőbirtokok tulajdonosai alsóbbrendű alkalmazottainál is. Nevezetes vívmánynak tartom továbbá, hogy bizonyos törvényes kikötések révén biztosítani tudta azt is, hogy a nevezett törvény 17. §-a alá nem tartozó erdők birtokosai is hovatovább és fokozódó mértékben szakvizsgával bíró, tehát bizonyos erdészeti ismeretekkel feltétlenül rendelkező egyéneket fogadnak szolgálatukba!

Mindenesetre leghelyesebb államháztartási érdek vezette a törvény tervezőjét, de magát a törvényhozást is az ilyen rendelkezéseknél. És ha ez úgy van, kérdem, miért csorbítuk meg e helyes intencziót és annak látható sikereit olyan elvi kijelentéssel, hogy a törvény 17. §-a alá tartozó birtokokon a szakképzett egyének száma 20%-kal apasztható lenne és hogy ezek mellé kiegészítőül kifejezetten olyan egyének volnának alkalmazandók, akiknek — mint Török javasolja — „semminemű más képesítésük nincs, mint a becsületes megbízható magaviselet és az írni és olvasni tudás!”

Kérdem tisztelettel, hogy nem cselekednénk-e az erdőgazdálkodás nemzetháztartási érdekei ellen, ha azt — mint Török javasolja — kimondanók, hogy a törvény 17. §-a alá nem tartozó erdőbirtokokon, ahol eddig 2472 szakvizsgázott egyén nyer alkalmazást, jövőre „legfeljebb 500 egyénnek szükséges a szakszerű kiképezése“, következésképpen a többi helyett minden képesítés nélkül való egyén is szolgálhatja az erdőgazdaság érdekeit.

Ennek az elvnek kimondása és gyakorlati alkalmazása káros következményeiben akkor nyújthat világos képet, ha számba vesszük, hogy a tulajdonképpeni Magyarországon

a statisztika szerint 4.593,150 kat. holdra terjed az erdő-törvény 17. §-a alá nem tartozó erdőbirtokok területe, s így csak minden 9186 kat. holdra jutna egy szakképzett egyén. Számbavéve már most, hogy éppen a törvény 17. §-a alá nem tartozó birtokok közül egy nagyon is számottevő rész, 9186 kat. holdnál kisebb, a felállított elvnek természetes következménye az lenne, hogy az ilyen magántulajdonjogu birtokok egy számottevő részére szakismerettel bíró egyén egyáltalán nem jutna. Pedig ha valahol, úgy éppen a törvény 17. §-a alá nem tartozó birtokokon, ahol a törvény a gazdálkodás rendszerére csak akkor gyakorol befolyást, ha a birtokosok magukat üzemtervek előterjesztésével önkényt alávetik, ahol emellett az erdőbirtokosok szakképzett erdőtiszték tartására sem kötelezhetők: ezeken a birtokokon éppen nemzetháztartási nézőpontokból látom legvitálisabb érdekeink közé tartozandónak, hogy az erdőörök bizonyos erdészeti ismeretekkel is rendelkezzenek, s ahol lehet, azt érvényesítsék. Mert ma már, hála az előrehaladásnak, 2477 egyén bír törvényes képesítéssel s ennek megfelelően bizonyos ismeretekkel is, s nagyot vétenénk, ha a fennjelzett elv elfogadása mellett odatöreknénk, hogy jövőre az a szám 500-ra apadjon.

Igaz, hogy mostani állításaim ellen könnyen hozhatja fel bárki, hogy a fennjelzett apasztások csak számításbeli feltevésen alapulók, hogy a képesítéssel bírónak kisebb számarányban való alkalmazását bármily tulajdonjogu birtokon kötelezően kimondani úgy sem lehet, s kormányintézkedés azt legfeljebb a kincstári birtokokon hajthatja végre.

Erre válaszom, hogy az ilyen elvnek már hangoztatása is ellenkezik a nemzetháztartás érdekeivel. Aminthogy önmagából következik, miszerint végrehajthatatlanság esetén annak feltevése a számítás alapját sem képezheti.

De ha a most kifejtett ellenérveimet mind elejteném — bár ezt nem tehetem — és elfogadnám a Török kartársamnak azt a kombinációját, hogy a képesített erdőőrök 7179 létszámát 4000-re apasztani lehet, s az általa vett 3%-kal az évi szükségletet vele egyetértőleg 120-ban állapítom meg, ami 2 éves tanfolyam mellett 240 embernek internátusbeli nevelését jelenti, kérdem tisztelettel, mivel lehet megindokolni ennyi embernek ilyen drága nevelését? És hová emelkednének a nevelési költségek, ha a birtokosok tényleg elfogadva a rendszert, csak annyira is emelnék képesített erdőőreik számát, mint amennyi képesített erdőőrrel ma rendelkeznek?

Ez esetben $(7179 \times 0.03 =)$ 215 emberre volna évente szükség, ami 430 ember állandó internátusbeli nevelését jelenti, tehát majdnem kétszerannyiét, mint a mennyit Török ezentul számbavesz.

11 erdőőri iskolára volna szükség, ha olyan létszámot tartanánk fenn egy iskolában, mint manapság szokás. Ez pedig aránytalan költség volna minden speciális indok nélkül.

Török kartársam kifejezetten képzettség nélküli egyéneket kíván felfogadni az erdőgazdaság szolgálatába és ezek fölé kívánja helyezni az erdőőröket! Hogy nagy anyagi és főleg erkölcsi áldozat volna az erdőgazdaság részéről, ha az egyféle képesítés elvének formai védelme érdekében ezt az elvet fogadnók el, azt a fentiekben beigazolni igyekeztem. Szorosan véve pedig a dolgot, ennek a javaslatnak az érvényrejutása is a kétféle képesség elvén alapszik, mert megoszlik a semmiféle képesség és a meghatározott fokú képesség között oly értelemben, hogy a nagyon is költségesen és mindenféle szolgálatra képesített univerzális egyéneket reá kényszerítenők minden olyan birtokra, ahol erre a törvény nekünk hatalmat ad. Ahol

pedig nem ad, megalkuszunk a helyzettel abbeli óhajunk kifejezése kapcsán, hogy a mai 2472 képesített egyén helyett a jövőre legalább 500 ilyen szakiskolás egyént alkalmazzanak.

Ezzel ellentétben én védelmi szolgálatra, a szónak szorosabb értelme szerinti erdőőri teendőkre 3—4 hónapos tanfolyamon megfelelő szakvizsga alapján kívánom képesíteni az erdőőröket.

Indulok azon nemzetháztartási érdekből, amely a fentiek szerint az erdőtörvény nemes intenczióiból is folyik, s mely kívánatossá teszi, hogy minél nagyobb számban nyerjenek alkalmazást az erdőőri szakvizsgával bíró, tehát bizonyos erdészeti ismeretekkel feltétlenül rendelkező egyének. És kiindulok abból, a gyakorlati gazdaság nyújtotta meggyőződésből, hogy a névnek szó szerinti értelme szerint vett erdőőri szolgálatra ilyen módon teljesen megfelelő egyéneket biztosíthatunk.

Öröömre szolgál, hogy a magántulajdonu erdőbirtokot intéző kartársaim közül e most megindult vitában elsőnek felszólaló Gálffy István kartársam velem egyetért e szándékomban akkor, midőn a részemről hangoztatott kétféle képesítés elvének általánosságban való elfogadása mellett az erdőőri szolgálatra a mai szakvizsgarendszert fentartandónak véli.

Közöttünk e tekintetben az a különbség, hogy míg Gálffy kartársam az erdőőri képesítést egyszerű szakvizsga letételétől teszi függővé, én 2 évi gyakorlat előfeltételének kimondása mellett 3—4 hónapos tanfolyamon „az ország erdőgazdasági viszonyaihoz képest, de a lehetőség szerint egyöntetűen“ kívánom kiképezni az erdőőröket, s egy „kizárólag magyar nyelven“ lehető vizsga bírálatától teszem függővé a képesítést.

Hogy Gálffy kartársam a szakvizsga egyszerű kötelezővé tételét elégségesnek tartja és a tanfolyamon való nevelés előfeltételét nem sürgeti, a maga nézőpontjából indokoltnak látom. Mindenesetre többször foglalkozott erdőőröknek a szakvizsgára való előkészítésével, s fáradsága jó sikerrel járt. Ha tehát ez vagy hasonló körülmény győzte meg Gálffy kartársamat a szakvizsgának tanfolyamon való előkészítés nélkül való követeléséről, úgy elvi álláspontját, a maga tapasztalataiból kiindultan teljesen indokolva látom.

De nem lehet egyoldaluan elbirálnunk e kérdést. Elhiszem Gálffy kartársamnak, hogy ő ambícióval és odaadással neveli ki erdőőreit, úgy a gyakorlati életnek, mint a kötelező szakvizsgára. Elhiszem azt is, hogy velük tényleg a legjobb eredményeket éri el. De ne feledjük, hogy vannak kartársaink, akik az ilyen előkészítésre hajlamot egyáltalán nem éreznek, vagy ha van is hajlamuk erre, fizikai idővel nem rendelkeznek. És ne feledjük, hogy van akárhány olyan eset is, hogy az adott körülmények maguk nem engedik meg, hogy valamely kartársunk a legjobb szándék daczára akár gyakorlatilag, akár elméletileg megfelelően kiképezni tudja vizsgára készülő alárendeltjét. Az állami kezelésbe vett községi erdőgondnokságoknál, ahol nem egy esetben egy gondnok kerületébe 50—60 község vagy urbéres közönség erdeje tartozik s ezek némelyike hatalmas távolságra esik a gondnoki székhelytől, tudomásom szerint is nem egyszer fordult elő az eset, hogy szakvizsgázott erdőőrt nem tudtak szerezni valamely erdőbirtok szolgálatára. Felfogadtak tehát képesítésnélkülit, azzal a feltétellel, hogy a vizsgát meghatározott időn belül letenni köteles. Ámde a szolgálatra rendelt egyén lakásának és működési helyének a gondnoksági székhelytől való távolsága teljesen kizárta azt, hogy vele legjobb indulatu

felebbvalója ilyen irányban és elégséges mérvben foglalkozzék, miért is szakvizsgája eredményre nem vezethetett. Ilyen és más sokféle körülmények lehetnek alapokai annak, hogy az ilyen szakvizsgákon a képességeknek elképzelhetetlen változatai konstatálhatók. Ezek a körülmények s úgy a gyakorlati életben, mint az ilyen szakvizsgákon tapasztaltak vezettek azután engem arra a meggyőződésre, hogy az ilyen szakvizsgákat megelőző 3—4 hónapos tanfolyam alkalmazását javaslom oly értelemben, mint azt előző értekezéseimben már kifejtettem szerencsém volt s mint azt a mezőgazdaság sokféle ágazatánál éppen hazánkban a legjobb sikerrel alkalmazzák. Az ilyen tanfolyamok az ismeretek különbségeit kiegyenlíteni vannak hivatva és módot nyújtanak az államnak, hogy a gazdaság előrehaladásával gyakorlati alkalmazásba kerülő bármilyen újítást a tanfolyamra jelentkezőkkel elsajátíttasson, s az erdészet államháztartási érdekeinek megfelelő erdőgazdasági alapelveket a tanfolyamokon jelentkezők mindegyikével kellőleg és egyöntetűen megismertessen, téves felfogásokat és ilyenféle gyakorlati eljárásokat lehetőleg kiirtson.

Az ilyen tanfolyamok az állami erdőhivatalokkal alkotott szűkebb országos háló révén tetszés szerinti helyeken tarthatók meg. A kir. kincstár nagytérfogatú erdőgazdasága a maga alkalmazottjait erdőhatósági központjaiban, ha úgy tetszik, maga külön oktathatja ki, a saját céljaira szervezett, de a szabályszerű vizsga elé bocsátás feltételével rendezett tanfolyamokon.

Az az aránytalanul csekély költség, amibe az ilyen tanfolyam kerül, módot nyújt minden birtokosnak, hogy akár saját költségén küldje alkalmazottjait a kiképzésre. És módot nyújthat akármely magánosnak, hogy az előírt tartamu gyakorlati szolgálat után kevés kiadással

kiképezze magát s a szakvizsga bizonyítványát megszeresse.

Amikor manapság bármely nyelven szerezhetik meg a képesítést a vizsgajelöltek, amikor olyan nagyon is változatos készültséggel és ismeretekkel jelentkeznek erdőőrjelöltek vizsgára, nagy haladásnak vélném jelen állapotainkkal szemben, ha ilyen 3—4 hónapos tanfolyamon képeztetnének ki a jövő erdőőrei s ha kötelezően mondatnék ki a vizsgának kizárólag magyar nyelven való letétele. Nagy haladásnak venném viszont, ha kimondatnék, hogy az ilyen képességű egyének a kir. kincstárnál a mai főerdőőri, famesteri stb. dotáczióknak megfelelő és kifejezetten altiszti állásokra nem reflektálhatnának.

Az a nemzetháztartási cél, amely az erdőtörvény megfelelő rendelkezéseinek intenczióiból is kiviláglik s a gyakorlatban tényleg érvényesült is, t. i., hogy a törvény 17. §-a alá nem tartozó birtokosoknál is lehetőleg képzett erdőőrök találjanak alkalmazást, ilyen intézkedések mellett csorbát nem szenvedne, mert a képesítés bár szigoritva igen, de aránytalanul költségessé téve nem volna s a mindezzel szemben álló jó eredmény reá birná birtokosainkat, hogy a mainál még nagyobb számban alkalmazzanak képesített erdőőröket.

És ha bárkinek az erdőörképesítés ilyen feltételei tekintetében skrupulusai lennének s azokat erdőgazdaságunk céljaira elégségesnek nem találná, utalok mult évi értekezésem azon ismertetésére, mely szerint Baden és Württemberg ország-világra híres erdőgazdasága kellő gyakorlati szolgálat előfeltételével 8 hetes tanfolyamon oktatja ki erdőőri személyzetét.

Kifejtettem mindezzel szemben, hogy mire szükségeli

a magyar erdőszet azokat az egyéneket, akik a javasolt erdőgazdasági iskolákban volnának kinevelendők.

Az ilyen erdőgazdasági iskolák a magyar erdőszet e tekintetben jelentkező s lépten-nyomon kifejezésre jutó szükségletének kielégítésére szolgálának. Hogy a kincstár erdőgazdasága ilyen irányban nevelteket szükségel, idevágóan megjelent mindkét értekezésemben részletesen kifejtettem. Kifejtettem azt is, hogy a magánbirtokosok erdőgazdaságának szolgálatában mily égető szükség van az ilyen erdőgazdasági iskolákban neveltekre. Ezek az iskolák annak daczára, hogy *kifejezetten alsófokuak lennének*, ellensúlyozhatnák a megyei mezőgazdasági egyletek felirataiban megnyilvánuló s a magyar erdőgazdaság érdekével ellentétben álló abbeli kívánságot, mely közép-foku erdőszeti iskolák létesítésének kérelmezésében jut kifejezésre. Arról, amit Török kartársam említ, hogy gazdasági egyletek az „erdőőri iskolák reorganizációját kérelmezték“, eddig tudomást szerezni nem sikerült.

Kifejezetten alsófoku erdőgazdasági iskolákat óhajtók. Török kartársam abbeli aggodalmát, hogy „oly közép-foku elemet nevelnénk mesterségesen, mely igen sok nagyon megfontolandó tekintetben az egész erdőszeti szaknak veszedelme lehetne“, az általam javasolt mód alkalmazása esetén indokoltnak nem látom.

A részemről javasolt értelemben az „erdőőri“ képzés rövid tanfolyamon történik, ami tehát még formailag sem vehető *rendszeres* iskolai nevelésnek. Az altiszti és hasonló egyéb szolgálatra pedig kifejezetten *alsófoku* erdőgazdasági iskolát javasolok, olyan értelemben, hogy azok az utmesterekéhez és vizmesterekéhez hasonló képzettséget nyújtsák.

Török kartársam feljegyzését, hogy a két év előtt meg-

tartott német birodalmi erdészeti gyűlés kifejezést adott abbeli véleményének, hogy „középmínősítésű elem képzésétől, ha csak lehet, tartózkodni kell“, a magyar erdőgazdaságra vonatkoztatottan is és gondolkodás nélkül aláírom, amint hogy múlt évi értekezésemben is határozott kifejezést adtam azon meggyőződésemnek, hogy az olyan értelemben, mint mezőgazdasági középiskoláink (Kassán, Debreczenben, Keszthelyen stb.), középfoku erdőgazdasági iskola létesítését határozottan perhorreszkálnám.

Hogy a javasolt alsófoku erdőgazdasági iskolákban neveltekből középfoku elem alakul ki, attól csak olyan mértékben lehet tartani, minthogy a mai erdőőri szakiskolák neveltjeiből alakul ki ilyen; azzal a különbséggel, hogy előbbiektől jóval nagyobb és több irányu gyakorlati ismereteket várok és követelnék, mint a milyenekkel a szakiskolát végzetek a Róth, de még Török kartársam javasolta reorganizáció után is rendelkeznének.

Török kartársam abbeli további aggodalma, hogy az ilyen erdőgazdasági iskolában neveltek érvényesülése „legveszedelmesebb lenne a főiskolára“, mindenesetre indokolatlan. Sem az utmesteri, sem a vízmesteri, de még a bányaiskolák neveltjei sem váltak veszedelmesekké, sem a kultur-, sem az államépítészeti, sem a bányamérnöki karra. Az építőmesteri iskolák sem ártottak a műegyetemről kikerült építészeknek.

Azok a birtokosok, akik ilyen alsófoku erdőgazdasági iskolából kikerültet fogadnak fel erdőbirtokuk önálló vezetésére, helyesen cselekesznek, ha az kis térfogatu erdő ellátására vonatkozik. Ha nagyobb térfogatu erdőgazdaságának vezetésére rendelik azokat, számoljanak ugyanolyan körülményekkel, mint az a pénzember, aki nagyszabású és költséges háza építését nem építészre, de egyszerű pallérra bizza.

Hogy sokhelyütt főiskolát végzett kartársaink megalázó és lehetetlen helyzetbe jutnak a kenyéradó birtokos meggondolatlan követelései révén, azt is annak tudom be, hogy ott nem áll rendelkezésre alsófokuan nevelt, de elégséges intelligenciával bíró olyan egyén, aki pl. vadászatoknál vagy egyébként a kívánt szolgálatra megfelelően alkalmazható lenne.

Nem térhetek ki ezuttal azon kérdés elől sem, hogy mint vélem én az alsófoku erdőgazdasági iskolák szervezését!

Arra a legfontosabb gazdasági érdekre való tekintettel, hogy a gyakorlati nézőpont érvényesüljön, de figyelemmel arra is, hogy a magyar erdőgazdaságnak, ahol csak elkerülni lehet, a nevelés tulságos költségeket ne okozzon, részben internátus nélkül, egyebütt internátussal, tehát kombináltan vélem az erdőgazdasági iskolákat szervezendőknek.

Ugy fogom fel a dolgot, hogy a kir. kincstár 2 millió kataszteri földet meghaladó erdőgazdasága a szónak szoros értelmében vett s a javasolt módon foglalkoztatandó altszteket a maga részére a saját erdőgazdaságában legjobban és ugyanazzal a sikerrel nevelheti, mint a milyen eredményyel jár a vizmesterek és utmesterek nevelése az evvel megbizott kassai kulturmérnöki és az ilyen teendőkkal megbizott államépítészeti hivataloknál.

Amily arányban van a kir. kincstár erdőgazdaságának ilyen egyénekre szüksége, olyan arányban létesítheti az ilyen iskolákat az egyes, erre legalkalmasabb adminisztracionális középpontokban. És amint a fentnevezett hivataloknál aktive szolgáló mérnökök oktatják elméletileg, úgy mint gyakorlatilag a növendékeket, akként az erdőgazdasági középpontokban foglalatoskodó erdőrendező, erdőmérnök, ellenőrző főerdész stb., mint gyakorlati emberek, legsikere-

sebben nevelhetnék ki a *kincstári erdeszet* szükségletének kielégítésére hivatott egyéneket.

Milyen értelemben történik ez a nevelés a fentemlített technikus ágazatoknál, azt mult évi értekezésemben eléggé körvonaloztam. Itt az ismétlések elkerülése tekintetéből csak arra utalok, hogy a téli idény az elméleti, a nyári pedig a tényleg felmerülő munkálatoknál történő gyakorlati kiképezésre szorítkozik.

Nem szorul bővebb indokolásra, hogy a kir. kincstár erdőgazdasága részére történő efféle nevelés annál jobban megfelelhetne a tényleges szükségletnek, mert az e célra körültekintően kiszemelt erdőhatósági középpont adminisztrációjához tartozó nagyszabású erdőbirtok annyiféle vonatkozásában a gyakorlati kiképezésre a legváltozatosabb és legjobb terület szolgálna.

A legjobb eredménnyel és aránytalanul kis költség igénybevételeivel működnek az ilyen értelemben legujabban szervezett utmesteri iskolák. Egy iskola, mint annak idején ismertettem, tanterem bérletével együtt évi 3400 koronát igényel összköltségként. Feltehető tehát, hogy a kincstári erdőgazdaságok e célra megválasztott középpontjainál, ahol tanteremre való helyiség nem egyhelyütt talán rendelkezésre is áll, a költség a fenn kitett összegnél sokkal többet szintén nem igényelne.

Nem volna e mellett semmi akadálya annak sem, hogy amint az utmesteri iskoláknál a mai átmenetnél első sorban az eddig gyakorlatilag foglalkoztatott és ily célra alkalmas utmestereket fogadják fel első sorban, úgy a kir. kincstár erdőgazdasága is *átmenetül* és akár felvételi vizsga kapcsán kiválasztaná a ma tényleg szolgáló erdőőrei közül azokat, akiket altiszti kiképezésre alkalmasoknak vél; akkor is, ha azok az előírni kívánt 3 polgári iskola végzettségével

nem rendelkeznek. Az ilyen eljárás mindenesetre méltányos volna, mert módot nyújtana a most szolgáló érdemes elemnek az érvényesülésre. Nem zárná ki azonban ez az intézkedés azt sem, hogy a kioktatásra meghatározott minden éves létszám 20—30%-a az előírászerű előképzettséggel bíró s az előírandó gyakorlati előszolgálatot már teljesített, de új, tehát nem erdőőri alkalmazásban állott egyénnel töltsék be. Ilyen arányban tehát új egyének is felfogadtatnának a kioktatáshoz, ami az átmenetnél is valószínűleg kívánatos lenne.

Az iskolázásra kirendelt erdőőrök a tanulási időszak alatt éppen olyan póttünetményekkel volnának elláthatók, ahogy a múlt évi értekezésem közlései szerint az oktatásra kirendelt utmesterek is kellő dotációban részesülnek; sőt uti átalányt is kapnak a gyakorlati kirándulásokhoz.

A meghatározott időre terjedő átmeneti időszak befejeztével a felvétel jelzett s előző értekezéseimben eléggé körvonalozott előfeltételeivel a javasolt rendszer teljes szigorában léphetne életbe.

A kir. kincstár ekként maga és a saját szükséglete szerint nevelvén altiszti alkalmazottait, azok a tényleges szükségletnek meg is felelnének s bizonyára nem merülnének fel kifogások a kioktatottak képessége ellen.

Egyes magánbirtokok ezt nem tehetik. Nincs egy-egy magánbirtoknak annyi ilyen egyénre szüksége, hogy ott azoknak iskolai rendszerű kioktatása az ily irányban felmerülő költségekkel arányban állana. A magánbirtokosok szükségletét tehát *külön e célra szervezett* s a kincstáriakkal egyező értelmű és tananyagu erdőgazdasági iskolákkal vélném kielégítendőnek.

Felhozhatná e dolgok hallatára bárki is azt a kérdést,

hogya már a kincstár egynémely gazdaságaival kapcsolatban s azok adminisztráczióális középpontjában ilyen iskolákat szervezni óhajtok, miért nem kívánom ott nevelni egyben a magánbirtokok szolgálatára hivatott egyéneket is? Válaszul erre azt hozhatom fel, hogy az ország minden vidékén és megfelelően megosztva nem rendelkezik a kir. kincstár erdőbirtokkal, s így minden vidéknek s ezek viszonyainak alkalmas egyéneket nevelni képes nem lenne. De még ha a territoriális megoszlása a kincstári birtokoknak ily célra megfelelő is volna, nem látnám teljesen célhozvezetőnek, ha a kincstári szolgálattal kapcsolatos nevelés a magánszolgálat céljaira is kiterjesztetnék. Nem mintha a magánszolgálatra hivatott egyéneket nem óhajtánám hasonló fokon kinevelni, de mert a magánbirtok sok tekintetben más értelmű szolgálatot követel. A kincstári gazdaság gyakorlati szolgálatát megismert és ahhoz többé-kevésbé hozzászokottak a magánszolgálatban is a kincstárnak rendszerét keresnék, annak értelmében járnának el, s így vagy ők a nekik jutott munkakör révén, vagy a magánbirtokosok a keresett egyénben csalódnának.

Erre a célra talán internátussal kapcsolatos s elégséges terjedelmű erdőbirtokkal rendelkező erdőgazdasági iskolák jól megfelelhetnének.

Az elméleti oktatásban főleg a téli félévben részesülnének a tanulók. A gyakorlati ismeretek általánosabb részét az iskolával kapcsolatos és elég nagyterjedelműnek kívánt erdőbirtok gazdaságában szerezhetheték meg a növendékek. Ez az erdőgazdaság megfelelő terűl szolgálhatna a kiképezésnek, ha *a lehetőség szerint a magánbirtokok gazdasága ellátásának megfelelő módon szerveztetnék* s benne intenzív gazdaság üzetnék. A nevelési rendszer pedig különösen akkor járna jó sikerrel, ha az iskolába való fel-

vétel előtt magánbirtokon teljesített 2 évi gyakorlati szolgálat követeltetnék meg a felvenni kívánt tanulóktól. Nem ütköznék talán az sem akadályba, sőt a rendszer javára lenne, ha az iskola tanulói az iskola-évekkel kapcsolatos szabadságidőben magánbirtokon gyakorlati alkalmazást nyernének.

A mai erdőőri szakiskolák közül bizonyára fel lehetne egynéhányat használni arra a célra, hogy *teljesen átszervezett tananyaggal* s a gyakorlati oktatásnak főleg a magán-szolgálatra kialakított, de az erdőgazdasági érdekek minden kívánalmának megfelelő rendszerrel e célnak megfeleljenek. Dunántulban megfelelő erdőbirtokkal kapcsolatban feltétlenül volna egy új iskola létesítendő. Vadász-erdő és Görgényszentimre úgy hiszem fekvésük szerint megfelelnek a Délvidék, illetve az erdélyi rész viszonyainak és elláthatók olyan terjedelmű erdőgazdasággal, mely a kívánalmakat kielégítheti.

Királyhalmát nem hiszem megfelelő helyen lévőnek e célra. Egy homoki erdőbirtok nem nyújthat *elég változatos gyakorlati kiképezést*, hogy az egy, a szervezésre javasolt rendszerű alsó erdőgazdasági iskolához kötött kívánalmaknak megfelelő általános képzést nyújtson. Viszont a homoki erdőbirtokok nem oly nagyterjedelműek, hogy azok különleges szolgálatára specializált ilyen iskola fenntartása indokolt lenne.

A Felvidék részére mindenesetre szükséges egy iskola, s hogy erre a célra Liptóújvárt, tehát a mai erdőőri szakiskola helyén, vagy egyebütt kellene-e az új erdőgazdasági iskolát szervezni, az a végrehajtás idején könnyen volna elbirálható.

A most előadottak után joggal kérdezhetné bárki, hogy akkor, midőn *csak* a magánbirtokok és kifejezetten az

altiszti minőséggel egyező mindenféle czimzésű állásbeli szolgálatra és kisebb birtokok önálló ellátására kívánom az internátussal kapcsolatos nevelési rendszer alkalmazását, miért látom szükségesnek 3—4 ilyen erdőgazdasági iskola szervezését.

E kérdés tekintetében utalok mult évi értekezésem azon kitételére, amelyben a gyakorlati oktatás sikere egyik főfeltevélenek jeleztem, hogy „egy-egy iskolában kevés, illetve csak annyi növendék nyerjen egyszerre kiképezést, amennyivel a növendékek tanárai az ilyen gyakorlati irányban haladó oktatást eredménynyel végezhetnek.“ Reámutattam ennek kapcsán, hogy a finnországi iskola 8 tanulót nevel, a svédországi 5 iskolába 8—8 tanulót fogadnak fel, stb.

A tananyag részletes kidolgozása, illetve egybeállítása mutatná meg, hogy 2 vagy 3 éves legyen-e az ilyen erdőgazdasági iskola?

Egy-egy iskola egy évfolyamán nevelhető tanulók számát tehát ez a körülmény, meg az ország magánerdőbirtokának kezdetben hozzávetőlegesen megállapítandó, később ugyanis megnyilatkozó szükséglete befolyásolná.

Kezdetben talán kevesebb tanuló volna nevelendő, utóbb a szükséglethez mérten több. De egy-egy iskolában összesen 20—24 tanulónál többen nem igen lehetnének. Kétéves nevelés mellett mintegy 10—10, 3 éves nevelés mellett ennek arányában 8—8 tanuló lenne egy évfolyamban,*) akikkel azután behatóan foglalkozhatnának tanárjaik, s kinevelhetnék őket elméletileg is és kioktathatnák gyakorlatilag is az életnek. Az adott számítás szerint tehát maximum 40 kerülne ki az ilyen iskolákból. Az ország 13.596,467

*) Az erdőőri szakiskolákban Török szerint most 84 végez évente, tehát egy-egy iskolára végzett tanuló 21 jut, ez 2 éves tanfolyamnál minden iskolára 42 tanulót jelent.

kat. hold magánerdőbirtokán*), ha kezdetben talán kevesebb, utóbb az alkalmazásnak *minden kötelező kimondása nélkül* is ennyi bizonyára elhelyezést talál majd évente és akkor, ha a szükségletnek megfelelő lesz a nevelés.

Az ekként kioktatottak úgy hiszem megfelelnek annak a szükségletnek is, melyre a vármegyék mezőgazdasági egyesületei joggal reámutatnak s amelynek kielégítésére helytelenül középiskolák létesítését sürgetik.

A kincstár erdőgazdaságaiban a szükséghez mért számarányban szervezendő iskolák tehát egy és ugyanazon tananyaggal, ugyanegy fokon állanak a magánerdőgazdaságok részére internátussal kapcsolatosan szervezendő most vázolt iskolákkal. Amíg azonban ezek növendékei bizonyos meghatározott, a magánbirtokokhoz hasonlóan adminisztrált és ellátott erdőbirtokokkal kapcsolatos iskolákban nyernének kiképzést direkt e célra kirendelt és a gyakorlati életből választott tanerők részéről, addig a kincstár erdőgazdaságával kapcsolatos iskoláknál az internátusrendszer mellőzhető volna, tanáraik a kincstár erdőgazdaságában tényleg működő szakemberek lennének s a gyakorlati kiképzést a kincstári erdőgazdaságokban tényleg előforduló munkák közül teendőknél való alkalmaztatás nyújtaná.

Meg vagyok győződve, hogy ez a rendszer, mely előrehaladást, de nem retrograd lépést jelent, a magyar erdőgazdaság érdekeinek megfelelne. Olyan egyéneket tudna nevelni, akiket úgy magánbirtokosaink, mint a kincstár erdőgazdasága szívesen fogadna szolgálatába.

*) Ideértve azokat, melyek az erdőtvény 17. §-a alá tartoznak, úgy, mint azokat is, melyek oda nem tartoznak.

